

Mis toimus Eesti okupeerimise eelõhtul Kadriorus?

Estonia rahvusooperis lahvatavad 1939. aasta konfliktid, tulevad välja hirmud ja ebakindlus ning suurmeeste inimlikkus võitluses väikese Eesti eest. Laval on Päts, Laidoner ja Eenpalu.

Tiiu Laks
tiiu.laks@epl.ee

Eesti Vabariigi 90. sünnipäeva eel lavastatud Estonia teatri kammersaalis Katri Aaslav-Tepandi ja Tõnu Tepandi kirjutatud tükk baaside lepingust, mille järel sai Eesti Vabariigist Eesti NSV.

Katri Aaslav-Tepandi ja Tõnu Tepandi hakkasid baaside lepingu teemaga tegelema juba umbes viis aastat tagasi, kui alguses sorisid lihtsalt uudishimu rahuldamiseks arhiivimaterjalides, kuni ühel hetkel oli selge, et nad tahaksid ja võiksid seda lugu ka teistega jagada.

Ajalooline dokumentaaldraama ei ole Aaslav-Tepandi sõnul pigem ajaloo- või teatrihuvilistele, vaid eelkõige inimestele. "Sellele põlvkonnale, kes on Nõukogude ajal üles kasvanud, kes ei tea võib-olla peast Eesti

FOTO: HARRI ROSPU

Eenpalu koosviibimisel Kadriorus lahvatavad elektrid täis õhus kergelt konfliktid ja vaidlused, mis langevad riiklikult tasandilt ka isiklikule. Küntud põllust tehtud mustvalge fotoga kaetud lava meenutab sinaka varjundi tõttu kohati marmorit, mis on tugev nagu meeste veendumused, mida vägivaldselt murtakse.

Lavastuse algus – ülekuulamistoimiku täitmine – on nagu näitlejate tunnikontroll, milles Katrin Saukase tegelane Ivašina testib, kas Tepandil, Spriidil ja Aarmal on ikka meeles olulised faktid oma tegelaste kohta. Tema NKVD-lase saapad on natuke suured ja muudavad ta kõnnaku raskeks ning teevad pöördega kontsalöögi tasakaalu testivaks. Ilmselt lööb telgitagustest rääkimine kõikumata ka mõne lavastust nägeva nooruki ajalookäsitluse. ●

President 1939

Estonia rahvusooperis lahvatavad 1939. aasta konfliktid, tulevad välja hirmud ja ebakindlus ning suurmeeste inimlikkus võitluses väikese Eesti eest. Laval on Päts, Laidoner ja Eenpalu.

Tiiu Laks
tiiu.laks@epl.ee

Eesti Vabariigi 90. sünnipäeva eel lavastatud Estonia teatri kammersaalis Katri Aaslav-Tepandi ja Tõnu Tepandi kirjutatud tükk baaside lepingust, mille järel sai Eesti Vabariigist Eesti NSV.

Katri Aaslav-Tepandi ja Tõnu Tepandi hakkasid baaside lepingu teemaga tegelema juba umbes viis aastat tagasi, kui alguses sorisid lihtsalt uudishimu rahuldamiseks arhiivimaterjalides, kuni ühel hetkel oli selge, et nad tahaksid ja võiksid seda lugu ka teistega jagada.

Ajalooline dokumentaaldraama ei ole Aaslav-Tepandi sõnul pigem ajaloo- või teatrihuvilistele, vaid eelkõige inimestele. "Sellele põlvkonnale, kes on Nõukogude ajal üles kasvanud, kes ei tea võib-olla peast Eesti hümnist ning kelle jaoks ja tema ühiskonna jaoks olid need asjad tabuteemad," seletas Aaslav-Tepandi. "Ja ka sellele põlvkonnale, kes on oma teadlikku elu alustanud juba vabas Eestis ning kes võib-olla ei ole varem sellest teemast huvitunud."

Keel andis vihjeid

Enne proovi sokkides, märkmi käes, toolide vahel kõndiv Aaslav-Tepandi tunnistab, et esietenduse eel on väike hirm sees, sest nii suurtest riigitelgestest on igal eestlasel kindlasti oma ettekujutus, mis lavastaja omaga tingimata ei ühti (nagu pärast

FOTO: HARRI ROSPU

Kaarel Eenpalu (Jüri Aarma), Konstantin Päts (Tõnu Tepandi), Johan Laidoner (Eero Spriit)

"Georgi" lavastust tuldi ütlema, et Georg Ots ei olnud üldse selline).

"Aga kunstnikul on vabadus oma lugu ja nägemust edasi anda," leiab ta. Samas tõdeb Aas-

lav-Tepandi, et ei olnud just lihtne lavastuse tegelaste karaktereid arhiivimaterjalide, dokumentide ja kaadrite põhjal välja arendada. Samas andsid dokumentid aimu meeste meesu-

sest ja keelekasutusest. Nii kujunesid lava-Päts, lava-Laidoner ja lava-Eenpalu lõpuks välja justkui iseenesest.

Päts on lihtsa keelepruugiga nagu päriselus, kuid kõva käe

ajastut teadvatele inimestele ehk ootamatult leebe, nõrkuse märke näitav ja segaduses president.

Baaside lepingu allkirjastamise eelõhtul, Pätsi, Laidoneri ja

Eenpalu koosviibimisel Kadriorus lahvatavad elektrit täis õhus kergelt konfliktid ja vaidlused, mis langevad riiklikult tasandilt ka isiklikule. Küntud põllust tehtud mustvalge fotoga kaetud lava meenutab sinaka varjundi tõttu kohati marmorit, mis on tugev nagu meeste veendumused, mida vägivaldselt murtakse.

Lavastuse algus – ülekuulamistoimiku täitmine – on nagu näitlejate tunnikontroll, milles Katrin Saukase tegelane Ivašina testib, kas Tepandil, Spriidil ja Aarmal on ikka meeles olulised faktid oma tegelaste kohta. Tema NKVD-lase saapad on natuke suured ja muudavad ta kõnnaku raskeks ning teevad pöördega kontsalöögi tasakaalu testivaks. Ilmselt lööb telgitagustest rääkimine kõikuma ka mõne lavastust nägeva nooruki ajalookäsitluse. ●

President 1939

- Stsenarium Katri Aaslav-Tepandi, Tõnu Tepandi
- Lavastaja Katri Aaslav-Tepandi
- Kunstnik Krista Tool
- Mängivad Tõnu Tepandi (president Konstantin Päts), Eero Spriit (sõjavägede ülemjuhataja Johan Laidoner), Jüri Aarma (peaminister Kaarel Eenpalu), Katrin Saukas (ülekuulaja, NKVD julgeolekutöötaja Ivašina).
- Lavastus valmis koostöös riigiarhiivi ja filmiarhiiviga. Esietendus 16. veebruaril